

PAŠTU NEBUS SIUNČIAMA

UŽKREČIAMŲJŲ LIGŲ IR AIDS CENTRAS

Nacionaliniam visuomenės sveikatos centrui
Prie Sveikatos apsaugos ministerijos
Savivaldybių gydytojams
VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikų Infekcinių ligų centrui
VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikų filialo Vaikų ligoninei
VšĮ Kauno klinikinės ligoninės Infekcinių ligų klinikai
VšĮ Klaipėdos universiteto ligoninės Infekcinių ligų departamentui
VšĮ Respublikinei Panevėžio ligoninei
VšĮ Respublikinei Šiaulių ligoninei

2020-01-23 Nr. 4R-36

Kopija
Sveikatos apsaugos ministerijai

p. L. Stokliūni
p. R. Petraiciui
2020-01-24

DĖL INFORMACIJOS APIE NAUJĄ KORONAVIRUSINĘ INFEKCIJĄ

Siunčiame Jums informaciją apie ūmios virusinės kvėpavimo takų infekcijos protrūkį, susijusį su naujuoju koronavirusu 2019-nCoV, parengtą pagal Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro 2020 sausio 22 d. skubų rizikos vertinimą.

PRIDEDAMA. Skubaus rizikos vertinimo santrauka, 4 lapai.

Direktoriaus pavaduotoja

Rasa Liausėdienė

G. Zagrebneviene, tel. (8 5) 230 0124, el. p g.zagrebneviene@ulac.lt
Simona Žukauskaitė-Šarapajevienė, tel. (8 5) 230 0124, el. p. s.zukauskaite@ulac.lt

Ūmios virusinės kvėpavimo takų infekcijos protrūkis, susijęs su naujuoju koronavirusu, Uhanas, Kinija

2020 sausio 22 d.

Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro duomenimis, 2019-12-31 Uhano savivaldybės sveikatos komisija (Hubei provincija, Kinija) pranešė apie 27 nežinomos etiologijos pneumonijos atvejus, siejamus su Uhano pietų Kinijos jūros gėrybių prekyvieta (didmeninė žuvų ir gyvūnų prekyvietė, kur prekiaujama įvairiomis gyvūnų rūšimis). Visi ligos atvejai buvo izoliuoti, pradėta sąlytį turėjusių asmenų paieška ir taikytos aplinkos nukenksminimo priemonės minėtoje prekyvietėje. Ji buvo uždaryta 2020 m. sausio 1 d. Šiuo laikotarpiu nebuvo įrodymų apie ligos plitimą nuo žmogaus žmogui.

2020-01-09 Kinijos Ligų prevencijos ir kontrolės centras (CDC) pranešė, kad susirgimai siejami su nauju koronavirusu (2019-nCoV). Genetinės sekos tyrimai parodė, kad naujasis virusas yra artimas sunkaus ūmaus respiracinio sindromo koronavirusui (SŪRS-CoV).

Nuo 2019-12-31 iki 2020-01-22 patvirtinti 448 ligos atvejai (9 mirties) Uhane, kuriuos sukėlė 2019-nCoV. 441 atvejis diagnozuotas Kinijoje, Septyni įvežtiniai ligos atvejai buvo registruoti už Kinijos ribų: Tailande (4 atv.), Japonijoje (1 atv.), Pietų Korėjoje (1 atv.) ir Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV) (1 atv.).

2020 m. sausio 20 d. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) ir Kinijos sveikatos priežiūros pareigūnai patvirtino, kad virusas plinta nuo žmogaus žmogui. 15 sveikatos priežiūros darbuotojų buvo infekuoti 2019-nCoV.

Šiuo metu infekcijos šaltinis yra nežinomas ir tolimesnis viruso plitimas tikėtinas. Atvejai galimi tarp keliautojų į Uhaną.

Vadovaujantis šiuo metu turima informacija, Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ELPKC) mano, kad:

- 1) potenciali 2019-nCoV protrūkių rizika didelė;
- 2) tolimesnis viruso plitimas tikėtinas;
- 3) šiuo metu yra vidutinė užsikrėtimo rizika Europos Sąjungos (ES) / Europos ekonominės erdvės (EEE) keliautojams, vykstantiems į Uhaną;
- 4) didelė įvežtinių atvejų tikimybė yra šalyse, kuriose intensyviai keliaujama į Uhaną ir iš jo (Azijos šalys);

5) dėl taikomų tinkamų infekcijos ir kontrolės priemonių ES, ypač ES/EEE šalyse, turinčiose tiesioginius skrydžius su Uhanu, antrinių atvejų plitimo tikimybė ES yra maža.

Vadovaujantis žiniasklaidos duomenimis, Uhano Tianhe tarptautinis oro uostas vykdo išvykstančiųjų patikras. Papildomai patikros priemonės įgyvendintos kituose oro uostuose, metro stotyse, ilgų distancijų autobusų stotyse. Asmeninės transporto priemonės taip pat tikrinamos dėl gabenamų laukinių gyvūnų, žmonėms patariama nevaikščioti grupėmis. Karščiuojantys keliautojai yra registruojami, jiems dalinami lankstinukai, medicininės kaukės ir nukreipiami į sveikatos priežiūros įstaigas. Viešasis transportas yra kasdien dezinfekuojamas.

IATA duomenimis, penkios dažniausios kryptys iš Uhano 2018 m. yra Tailandas, Honk Kongas, Japonija, Taivanas, Pietų Korėja. Atvykstančių iš Uhano patikra įdiegta Honk Konge, Indonezijoje, Malaizijoje, Mianmare, Filipinuose, Singapūre, Taivane, Tailande, Rusijoje, Vietname, JAV, Indijoje.

Uhano oro uostas turi tiesioginį susisiekimą su kai kuriais Europos Sąjungos (ES) miestais: Paryžiumi (Prancūzija) (6 tiesioginiai skrydžiai per savaitę), Londonu (Jungtinė Karalystė) (3

tiesioginiai skrydžiai per savaitę) ir Roma (Italija) (3 tiesioginiai skrydžiai per savaitę). Italijos sveikatos priežiūros institucijos tikrina ar lėktuvuose, atvykstančiuose tiesiogiai iš Uhano, nėra tikėtinų ligos atvejų.

Informacija apie koronavirusus

Koronavirusai (RNR virusai) priklauso *Nidovirales* poklasiui. Dėl savo paviršinių savybių (išvaizdos panašios į karūną per elektroninį mikroskopą) virusai pavadinti lotynišku žodžiu „corona“ reiškiančiu karūną. *Coronaviridae* šeimos *Orthocoronavirinae* pošeimis skirstomas į keturias gentis: *Alpha* -, *Beta*-, *Delta*- ir *Gammacoronavirus*. *Betacoronavirus* gentis yra skirstoma į penkis pogrupius (*Embecovirus*, *Hibecovirus*, *Merbecovirus*, *Nobecovirus* ir *Sarbecovirus*).

Koronavirusai atrasti 1960 m. Jie gali infekuoti ir žmones ir gyvūnus (įskaitant paukščius ir žinduolius). Kvėpavimo takų epitelio ląstelės ir virškinamasis traktas yra pirmieji viruso taikiniai. Šio virusų plitimo keliai: fekalinis oralinis, per orą, per aplinkos daiktus (angl. fomites).

Šiai dienai žinoma, kad septyni koronavirusai infekuoja žmones. Dažniausiai pasitaikantys koronavirusai – *Betacoronavirus* HCoV-OC43 ir HCoV-HKU1 bei *Alphacoronavirus* HCoV-229E, gali sukelti ne tik peršalimo simptomus, bet ir sunkias apatinių kvėpavimo takų infekcijas; *Alphacoronavirus* HCoV-NL63 laikomas svarbia (pseudo)krupo ir bronchiolito priežastimi vaikams.

Žmonėms infekcijos, kurias sukelia dažniausiai pasitaikantys koronavirusai, yra lengvos ar besimptomės, tačiau mirtinų atvejų taip pat registruota. Retkarčiais šie virusai gali sukelti apatinių kvėpavimo takų infekcijas, pneumoniją. Dažniau sunkesnės ligos formos išsivysto asmenis, esantiems imunosupresinėje būklėje, turintiems lėtinių kvėpavimo takų, širdies ir kraujagyslių sistemos ligų, vyresnio amžiaus asmenims, vaikams.

Nuo 2002 m. du pildomi koronavirusai sukėlė protrūkius tarp žmonių: SŪRS-CoV (angl. SARS-CoV, 2002, *Betacoronavirus*, subgentis *Sarbecovirus*) ir ARRS-CoV (angl. MERS-CoV, 2012, *Betacoronavirus*, subgentis *Merbecovirus*).

2002-2003 m. dėl SŪRS-CoV sunkiomis kvėpavimo takų ligomis susirgo 8096 asmenys (774 mirties) (mirštamumas (10 proc.)). Šikšnosparniai buvo tikėtinas infekcijos šaltinis, kuris toliau išplito plito tarp himalajinių civetų, kininių šešėlių ir usūrinių šunų, parduodamų maistui gyvūnų turguose Guangdonge, Kinijoje. Asmenys tvarkantys ir vartojantys maistui šiuos gyvūnus buvo infekuoti ir pradėjo plisti nuo žmogaus žmogui.

ARRS-CoV buvo nustatytas 2012 m. Saudo Arabijoje ir nuo tada dauguma žmonių susirgimų atvejų buvo registruoti Arabijos pusiasalyje. Vienkupriai kupranugariai laikomi viruso rezervuaru. Mirštamumas 35 proc.

Naujas koronavirusas (2019-nCoV)

Naujas koronavirusas (2019-nCoV) siejamas su protrūkiu Uhane yra artimai susijęs su SŪRS-CoV (*Betacoronavirus* gentis, subgentis *Sarbecovirus*). Šiuo metu informacija apie epidemiologines ir kliniškes 2019-nCoV sukeltos infekcijos charakteristikas ribota. Kinijos eksperto teigimu, vidutinis ligos inkubacinis periodas yra 7 d., tačiau gali svyruoti nuo 2 iki 12 d. Vadovaujantis SŪRS ir ARRS epidemiologinėmis charakteristikomis inkubacinio periodo trukmė gali būti 2-14 d.

Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro rizikos vertinimas ES / EEE šalims

Protrūkis yra susijęs su nauju koronavirusu, tačiau yra daug nežinomųjų apie viruso virulentiškumą/patogeniškumą, plitimo būdą, viruso rezervuarą, infekcijos šaltinį.

Tikėtina, kad šikšnosparniai ar susiję žinduoliai yra viruso šeiminingai. Keletas genetiškai artimų šiam virusui giminaičių buvo išskirti iš šikšnosparnių Kinijoje, kaip ir SŪRS-CoV atveju.

Kinijos sveikatos priežiūros institucijos iškėlė hipotezę, kad dauguma infekcijų Uhane yra susitelkusios aplink du miesto regionus, kuriuose yra daug jūros gėrybių turgų.

2020-01-20 Kinijos sveikatos priežiūros institucijos informavo apie viruso plitimą nuo žmogaus žmogui, vadovaujantis informacija apie atskirus atvejus, šeiminį klasterį Guandonge ir susirgimus tarp 15 sveikatos priežiūros darbuotojų ir kt.

Neturint detalios informacijos apie vykdomus protrūkio tyrimus Kinijoje, nėra galimybės apibrėžti plitimo nuo žmogaus žmogui masto. ELPKC neturi priėjimų prie algoritmų, kuriais vadovaujantis Kinijoje yra nustatomas naujas koronavirusas.

Globalaus plitimo rizika

Vadovaujantis genetiniais 2019-nCoV ir SŪRS-CoV panašumais, ribota epidemiologine informacija iš Kinijos ir naujų atvejų nustatymu patikros (skryningo) metu kitose šalyse, tikėtina, kad nauji ligos atvejai bus nustatomi tarp keliautojų iš Uhano. Nesilaikant tinkamų infekcijos kontrolės priemonių yra vidutinė protrūkio nustatymo tikimybė kitose šalyse.

Rizika keliautojams, įvežimo ir išplitimo tikimybė ES

Trys ES oro uostai turi tiesioginius skrydžius su Uhanu, taip pat yra netiesioginių jungiamųjų skrydžių su kitais ES oro uostais. Dėl sausio pabaigoje Kinijoje švenčiamų Naujųjų metų gali sustiprėti keliautojų srautai, tuo pačiu ir įvežtinių ligos atvejų tikimybė.

Tikimybė, kad ES/EEE keliautojai taps infekuoti besilankydami maisto turguose (angl. wet market) ar kitose prekyvietėse, kuriose prekiaujama gyvais ar mirusiais paukščiais, kitais gyvūnais yra vidutinė, nes infekcijos šaltinis yra nežinomas ir vis dar gali būti aktyvus. Vidutinė užsikrėtimo tikimybė yra ir asmenims, turėjusiems artimą sąlytį su sergančiais ir kosinčiais asmenimis Uhane.

Atvejų įvežimo tikimybė į ES laikoma vidutine. Jeigu bus taikomos tinkamos infekcijos kontrolės priemonės ES, antrinių atvejų plitimo rizika visuomenėje bus maža.

Užsikrėtimo rizika lėktuvuose

Šiuo metu nėra rekomendacijų vertinant užsikrėtimo riziką lėktuvuose 2019-nCoV skrydžio metu. Vadovaujantis ribota informacija, susijusia su SŪRS ir ARRS atvejais, rekomenduojama atsekti visomis kryptimis po dvi sėdynes aplink patvirtintą 2019-nCoV atvejį sėdėjusius asmenis bei aptarnavusį įgulos personalą ir aktyviai stebėti 14 d. Kiekvienas atvejis taip pat turėtų būti vertinamas individualiai.

Hospitalinės infekcijos rizika, infekcijos prevencija ir kontrolė

Kinijos sveikatos priežiūros institucijos informavo apie 15 užsikrėtusių sveikatos priežiūros darbuotojų. Vadovaujantis SARS ir ARRS protrūkių patirtimi, užsikrėtimo rizika sveikatos priežiūros įstaigose yra maža, jei taikomos tinkamos infekcijos kontrolės priemonės personalui, pacientams, lankytojams. Užsikrėtimo rizika vykdant aerozolius formuojančias procedūras be tinkamų asmeninių apsaugos priemonių yra didelė.

Atsako galimybės

Epidemiologinė priežiūra, pasiruošimas

Apie visus patvirtintus atvejus būtina pranešti per Išankstinio įspėjimo ir reagavimo sistemą (IĮRS, angl. EWRS). Atvejo apibrėžimas, atsižvelgiant į PSO atvejo apibrėžimą, Europos regionui yra ruošiamas.

ES šalys yra raginamos peržiūrėti dideles pasekmes sukeliančių ligų transportavimo, izoliacijos, valdymo ir kt. rekomendacijas/procedūras.

Rekomendacijos keliautojams

Keliautojams, vykstantiems į Uhaną, rekomenduojama vengti lankytis maisto turguose (angl. wet market) ar kitose prekyvietėse, kuriose prekiaujama gyvais ar mirusiais paukščiais, kitais gyvūnais; vengti sąlyčio su sergančiais asmenimis; laikytis tinkamos rankų higienos; vartoti saugų maistą; vengti sąlyčio su gyvūnais, jų ekskretais, mėšlu.

Keliautojai, grįžę iš Uhano ir pajutę kvėpavimo takų infekcijos simptomus, turėtų kreiptis į gydytoją ir pasakyti apie buvusią kelionę.

Dėl šiuo metu Kinijoje registruojamo sezoninio gripo sergamumo pakilimo, keliautojams, vykstantiems į Wuhaną, rekomenduojama pasiskiepyti sezonine gripo vakcina likus mažiausiai dviem savaitėms iki numatomos kelionės į Kiniją, siekiant išvengti sunkios ligos.

Rekomendacijos sveikatos priežiūros darbuotojams

Sveikatos priežiūros darbuotojai turėtų žinoti apie vykstantį protrūkį. Ligos simptomai: karščiavimas, kosulys, dusulys. Radiologiniai tyrimai rodo pneumonijos požymius. Ligos eiga gali būti lengva, vidutinė, sunki. Sunkiais atvejais pneumonija būna sunki, gali išsivystyti ūminio respiracinio distreso sindromas, sepsis, septiceminis šokas, Asmenys, grįžę iš Uhano ir pajutę kvėpavimo takų infekcijos požymius, turėtų būti tiriami dėl 2019-nCoV.

Vadovaujantis šiuo metu turima informacija, pateikti išsamią informaciją apie taikytinas infekcijos kontrolės priemones sudėtinga. Šiuo metu rekomenduojama tikėtinų ir patvirtintų ligos atvejų izoliacija į atskiras palatas, kontaktinių ir per orą su lašeliais plintančių infekcijų izoliavimo priemonės. Vykdam procedūras, kuriose gali susidaryti aerosoliai, taikytinos per orą su dalelėmis plintančių infekcijų izoliavimo priemonės.

Naujasis koronavirusas ir biologinės kilmės medžiagos

Užsikrėtimo tikimybė 2019-nCoV per biologinės kilmės medžiagas yra nežinoma. Vadovaujantis SŪRS-CoV ir ARRS-CoV skirtomis rekomendacijomis, kraujo, ląstelių ir audinių donorystę reikėtų atidėti 21 d. po galimos ekspozicijos. Asmenys, kuriems patvirtinta 2019-nCoV infekcija, donoriais negali būti mažiausiai 28 d. po simptomų išnykimo ir gydymo pabaigos

Literatūra:

- 1) European Centre for Disease Prevention and Control. Rapid Risk Assessment: Outbreak of acute respiratory syndrome associated with a novel coronavirus, Wuhan, China; first update – 22 January 2020. ECDC: Stockholm; 2020.
- 2) ECDC, Geographical distribution of 2019-nCov cases, 2020-01-22. Nuoroda: <https://www.ecdc.europa.eu/en/geographical-distribution-2019-ncov-cases>